

“El van matar com un animal”

A Mèxic, set càrtels es reparteixen el negoci de la droga amb destinació als Estats Units. El govern envia desenes de milers de soldats a la guerra contra una màfia despietada.

Pocs minuts abans de morir, Cristóbal Herrera, de 16 anys, es va acomiadar amb un bes de sa mare. Li havia promès que duria el cotxe al taller perquè els frens no anaven bé del tot. El seu amic Jesús López, de 23 anys, es va posar darrere del volant del Ford Eco-Sport platejat. I se n'anaren conduint al taller Mega 2000, a Colonia Los Pinos, un barri burgès de Culiacán, la capital de l'estat federal mexicà de Sinaloa.

Petits restaurants i cases fiten la carretera, els arbres ombren el camí al taller. El 10 de juliol a les 11, el Ford entrava per la porta blanca i blava del taller. Al garatge anaven per feina, els mecànics desmuntaven una dotzena de cotxes. A la part de darrere de l'edifici hi havia aparcats uns quants cotxes patrulla, ja que la policia du els cotxes a reparar ací. A la vorera de davant, un professor universitari xarrava amb un dels seus estudiants.

A les 11.20 hi van entrar dos tot-terrenys pesants amb vidres fumats. Una munió d'homes en va baixar. Duien texans, botes militars i armilles antibala. Amb kalàixnikovs i pistoles de repetició van començar a obrir foc enmig del taller. El mortífer *staccato* va durar uns quants minuts: la policia hi va comptar 388 casquets.

Cristóbal es va refugiar darrere un cotxe, però les bales van travessar la xapa com si fóra paper. Li van arribar al cap, una bala li va asclar la barra, i també va

encaixar diversos trets a l'estómac. El seu amic Jesús jeia en un bassal de sang a terra, gemegant. Un dels pistolers s'hi va atansar, va fer un reneç i li va disparar un tret. L'escamot d'assassins se'n va anar fent grinyolar les rodes; darrere quedaven nou morts. En sortir, la banda va disparar a tres policies, i llavors va fugir. Un testimoni de la massacre, en reconèixer el cotxe, va trucar a la mare de Cristóbal. “Van matar el meu fill com un animal”, diu.

Cristóbal és una de tantes víctimes innocents de la guerra de la droga que ha sembrat la mort en amples zones de Mèxic. Des de principi d'any hi ha hagut a la ciutat, de 600.000 habitants, i a la resta de l'estat, més de 600 víctimes del crim organitzat. 127 persones han estat assassinades només al juliol en escaramusses entre la policia i bandes dedicades al tràfic d'estupefaents. Al maig, el mes més sanguinari de tots els temps, hi van morir 140 persones de mort violenta.

Culiacán és una metròpoli moderna, a 70 quilòmetres de l'oceà Pacífic, on regolfia una brisa càlida; envers l'est s'albira la verda cresta de la Sierra. Una tomata guarneix els senyals de trànsit. Abans, Sinaloa era famosa per la seua sucosa fruita vermella. Ara, però, el cascall i el cànnabis han escanyat el conreu tradicional. Culiacán es troba al centre del *triangle d'or*, nom que rep la zona més important del conreu de drogues. La ciutat també és una important platafor-

ma logística per a la cocaïna colombiana que va cap als Estats Units.

Set bandes de traficants de droga s'han repartit Mèxic: el càrtel de Sinaloa és el més potent. Els caps mafiosos de Culiacán controlen el tràfic d'estupefaents a la ciutat fronterera de Tijuana, el trampolí a les metròpolis nord-americanes de San Diego i Los Angeles. Per un grapat de pesos, els seus assassins a sou maten competidors indesitjats en el negoci, però també desertors de les bandes, policies i soldats. En total, des de principi de 2007 han caigut víctimes de la guerra de la droga més de 4.000 persones a Mèxic. Només enguany ja n'han mort més de 2.000.

Fins ara, qui no hi tenia res a veure el solien deixar estar. Però això s'ha acabat. A principi de juliol hi van morir vuit habitants innocents en una massacre a Guamúchil, un poblet endormiscat a cent quilòmetres de Culiacán, entre els quals una nena de dotze anys i diversos joves. Poc després, els artificiers de l'exèrcit van desactivar dos cotxes bomba a Culiacán.

“Ens trobem al llindar del narcoterrorisme”, es tem l'escriptor i periodista Ricardo Ravelo, autor de diversos llibres sobre el narcotràfic. El 30 d'agost, centenars de milers de persones van marxar per tot el país en protesta contra els assassinats i els segrests.

En assumir la presidència ara fa un any i mig, Felipe Calderón va declarar la guerra als càrtels. Va enviar 30.000 soldats a la guerra contra la droga perquè col·laboraren amb una policia desbordada. Des d'aleshores, l'exèrcit patrulla a Culiacán i més feus del narcotràfic, sobretot al llarg de la frontera amb els EUA.

Els càrtels han recollit el guant del govern, i de moment sembla que guanyen el joc en la demostració de força. Els pistolers van equipats amb les armes més noves i sofisticades. Les bandes introdueixen de contraban bazuques, morters, pistoles de repetició, metralladores ràpides i més armes de foc en canvi de cocaïna i cànnabis. Amb els milions de dòlars dels beneficis del narcotràfic se subornen milers de policies. Segons es-

Experts de la procuradoria de Sinaloa i membres de l'exèrcit mexicà revisen la zona on fou assassinat un home a Culiacan, el dia 12 de setembre.

tímacions solvents, gairebé la meitat de tots els policies de Mèxic són corruptes.

Els empleats de duanes i la policia local semblen els més proclius a entrar en la nòmina de la màfia. Per això, molt sovint els agents antidroga americans es neguen a treballar amb els seus col·legues mexicans. Creuen que els delaten a les bandes de la droga. I tenen tota la raó, ja que qui no es deixa comprar per la màfia pateix una pressió brutal.

Des que Calderón és president, la guerra entre la policia i el crim organitzat bull. Més de 600 policies han estat assassinats. La víctima més prominent fou el cap de la nova unitat d'investigació de la policia federal, Edgar Millán Gómez. Un assassí a sou el va esperar a sa casa a principi de maig, algú li n'havia donat la clau. A la ciutat portuària de Mazatlán, a dues hores de Culiacán, la capital de la droga, un escamot de pistolers, enmig de l'autopista, va cosir a trets el cap de la policia quan tornava de vacances a final de juliol.

Culiacán és considerada el vesper del narcotràfic a Mèxic. Des de fa dècades, els caps de la màfia senyoregen la ciutat

des de l'ombra. Una xarxa de policies, taxistes, regidors i empresaris treballen per a ells. Als forasters els donen a entendre discretament que no hi són benvinguts, que destorben el negoci.

L'ascens de la capital de província a un Medellín mexicà va començar durant la Segona Guerra Mundial. Els pagesos van començar a plantar als turons de Culiacán el cascall del qual s'extreia la morfina per als soldats americans ferits a la guerra. Durant la guerra del Vietnam, a molts soldats se'ls va fornir morfina de Mèxic.

Al final de la guerra, els colombians van agabellar ràpidament el negoci. Els càrtels de Cali i de Medellín van descobrir en Mèxic el lloc ideal per al transbordament de la cocaïna destinada al mercat dels Estats Units. Van tancar acords amb els caps de la màfia local, que organitzaren el contraban a través de la frontera.

Amb la mort de Pablo Escobar el 1993 es va ensorrar el càrtel de Medellín, i poc després les forces armades de Colòmbia van esbotzar el càrtel de Cali. Dotzenes de caps mafiosos es van repartir l'herèn-

cia del padrí, i de llavors ençà el narcotràfic a Colòmbia ha quedat atomitzat en una constel·lació de minicàrtels.

Amb la seua "política de mà dura", el president Álvaro Uribe va repel·lir la guerrilla, mentre el flux de la droga cap als Estats Units no deixava de créixer. "El problema no s'ha eliminat, tan sols s'ha deslocalitzat a Mèxic", afirma l'expert Ravelo.

Amb una frontera de 3.100 quilòmetres amb els Estats Units, el país és geogràficament un brou de cultiu per a la màfia de la droga. Un sistema polític únic li va facilitar el creixement: el Partit Revolucionari Institucional (PRI) va governar durant més de setanta anys al país com una paparra, mentre els funcionaris de la política s'esbarzeraven en disputes internes pel poder. Durant força temps a Sinaloa i més estats federals hi hagué un acord informal d'alto-el-foc entre els narcotraficants i les famílies polítiques del PRI, en virtut del qual cap dels dos no podia immiscir-se en els negocis de l'altre.

L'any 2000 va acabar la "dictadura perfecta", com anomenava l'escriptor Ma-

Funeral pel coordinador de la nova unitat d'investigació de la policia federal i de dos policies més, que foren assassinats a Morelos, al sud de la capital mexicana.

rio Vargas Llosa el temps al govern del PRI. La màfia va aprofitar a fons el caos del període de transició del president Vicente Fox. Els caps es van infiltrar en la justícia i la política. "Els clans de la droga han bastit comportaments feudals en moltes regions", assegura Ravelo. "S'han infiltrat en els ajuntaments i en els parlaments regionals." Els experts creuen que els tentacles dels caps mafiosos arriben fins al Congrés.

Al voltant del 90% de la cocaïna consumida als Estats Units arriba de Mèxic. A centenars de ciutats del país, els càrtels han bastit una logística pròpia: els mexicans controlen la distribució i la venda als camells locals. Els narcotraficants també organitzen el tràfic de persones a través de la frontera. Han excavat túnels de centenars de metres a través dels quals emboteixen els immigrants il·legals amb farcells de droga. Molts *coiots* —com s'anomena els traficants de persones— són a sou de la màfia.

El govern dels Estats Units observa amb preocupació l'escalada de la violència al país veí. Vol evitar que la guerra de la droga travesse la frontera. El president George W. Bush va engegar la Iniciativa de Mérida, un conjunt d'ajuda militar i tecnològica a imatge del pla Colòmbia. Un concepte de lluita contra la màfia de la droga que va aparèixer a final dels anys 90. El Congrés va aprovar aviat una primera partida de més de 400 milions de dòlars. Com a contraprestació, el president de Mèxic va ordenar el desplegament de l'exèrcit en la guerra contra el crim organitzat.

Soldats i policies patrullen en *humvees* i carros cuirassats pel bulevard Alvaro Obregón, el principal carrer de Culiacán. Els policies duen passamuntanyes per no ser reconeguts, ja que els mafiosos contraataquen amb extrema brutalitat.

A Culiacán els caps de la màfia fins i tot tenen el seu sant: abans de dur un carregament de cocaïna o de cànnabis cap al nord, s'encomanen a Jesús Malverde, una espècie de Robin Hood mexicana. En una petita capella preguen davant de la imatge del bandoler, suposadament assassinat el 1909, li donen les gràcies pels negocis reeixits o li impregnen revenja per algun familiar tirotejat.

Una nova generació ha pres el poder dins dels càrtels. Els nous caps són més brutals i no tenen tants escrúpols com els antics padrins, i sovint torturen i degollen les seues víctimes. A l'estat federal de Michoacán els traficants van abocar cinc caps tallats a la pista de ball d'una famosa discoteca.

De Culiacán és el cap de la droga més buscat de Mèxic, Joaquín *el Chapo* Guzmán. El gener del 2001 va poder evadir-se, al més pur estil dels films d'acció, d'una presó de màxima seguretat. Havia subornat els carcellers. Va agafar les regnes del càrtel de Juárez, que controla el tràfic de droga de la ciutat fronterera homònima.

La policia sospita que el cap de la droga s'amaga als turons que rodegen Culiacán. Fa poc el van veure al restaurant Las Palmas, on serveixen els millors filets de la ciutat. Els seus guardaespalles van tancar la porta i van

demanar amablement a tots els hostes que apagaren els mòbils. Ningú no podia eixir del local fins que el *capo* no haguera sopat. Abans d'acomiar-se, el padri va pagar la factura de tots els clients del restaurant.

El Chapo Guzmán i els seus rivals, els germans Beltrán, s'han repartit la ciutat en zones d'influència. El taller on fou assassinat el jove Cristóbal Herrera pertany al districte de Guzmán. El seu propietari era un traficant que treballava per al padri, conten els veïns. Per això, els policies que tenia a sou també hi duien a reparar els cotxes patrulla.

Dos carrers més avall comença el districte dels germans Beltrán. Són del mateix poble que Guzmán i van créixer junts. Abans eren socis. Fins que un dia la policia va detenir Alfredo Beltrán. El seu germà creu que Guzmán va traïr Alfredo. En revenja, el maig d'enguany uns pistolers de Beltrán van cosir a trets el fill de Guzmán, Edgar. Ara regna la guerra entre els dos padrins.

A penes si passa un dia sense noves víctimes: la majoria dels cadàvers apareixen mutilats i lligats amb cinta adhesiva o film plàstic. Alguns cadàvers duen cartes o cartells amb *narcomissatges*, missatges escrits a mà. Informants anònims telefonen a la policia o al periòdic local per a assenyalar el lloc on els pistolers han reballat un cadàver.

Fotògrafs i reporters enregistren les macabres troballes, però no duen a terme més investigacions. "Practiquem l'autocensura", reconeix Ismael Bojórquez, editor del setmanari *Río Doce*. "Ningú no vol encarar-se als caps". Els pistolers han assassinat mants periodistes locals perquè investigaven les connexions de la màfia de la droga.

També els familiars de la majoria d'assassinats callen per por de la màfia. Només Trinidad Herrera, la mare de Cristóbal, ja no s'acoquina. Amb tres dones més i algunes entitats cíviques es para en silenci cada dimecres davant de la catedral de Culiacán.

Trinidad lliura fulls als vianants i mostra una foto amb la imatge del seu fill. S'hi llig: "Ahir li va passar al meu fill Cristóbal, demà li pot passar al teu. Volem pau d'una vegada per sempre a Sinaloa."

Jens Glüsing

Traducció de Guillem Soler